

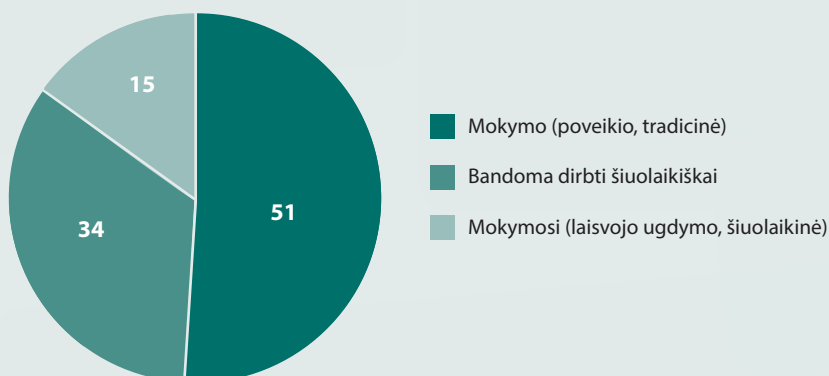

Kokia pradinio ugdymo pamokų kokybė?

2020
gruodis,
Nr. 10 (188)

ISSN 2669-0977

Pradinio ugdymo pamokų pasiskirstymas pagal ugdymo paradigmą
2017–2019 m. vertintų pamokų dalis (proc.)

Duomenų šaltinis: Nacionalinė švietimo agentūra (NSA)

Pagrindiniai klausimai

Kokia pradinio ugdymo pamoka laikoma gera?

Kokie yra pradinio ugdymo rezultatai?

Kas stipru ir kas tobulintina pradinio ugdymo pamokose?

Kokie veiksniai turi įtakos pamokos kokybei ir mokymosi rezultatams?

Kokios mokymo(si) priemonės naudojamos?

Gerėjantys pradinį klasių mokinių pasiekimai rodo teigiamus pradinio ugdymo pokyčius, bet, išorinio mokyklų vertinimo duomenimis, pamokų kokybės įvertinimų vidurkis dar nesiekia geros pamokos kokybės lygio. Pradiniame ugdyme būtina labiau skatinti aktyvų mokinių mokymąsi, tobulinti mokinių pasiekimų vertinimą ir ugdymo individualizavimą.

Gera pamoka visų pirma turi būti tikslinga: veiklos metodai, priemonės, aplinka ir kt. turi padėti pasiekti išsikeltus ugdymo(si) tikslus. Svarbu, kad mokiniai mokytųsi aktyviai veikdami, pažangos ir pasiekimų vertinimas padėtų mokytis, būtų sukurtas mokymuisi palankus pamokos mikroklimatas. Tokioje pamokoje sudaromos sąlygos veiksmingai ugdytis dabarčiai ir ateičiai reikalingas kompetencijas.

Vertinant šalies ir tarptautiniu mastu, pradinį klasių mokinių pasiekimai pagerėjo. Jie yra vidutiniški ar aukštesni už vidurkį Europos šalių kontekste ir gana aukšti, palyginti su nacionaliniu lygmeniu numatytais pasiekimais: 2019 m. daugiau kaip 90 proc. 4 klasės mokinių peržengė NMPP patenkinamo pasiekimų lygio kartelę, 30–50 proc. mokinių pasiekimai buvo aukštesniojo lygio.

Pradinio ugdymo mokytojams palyginti gerai pavyksta kurti gerą, darbingą pamokos atmosferą, šiuolaikiškas ugdymo(si) aplinkas, o daugiausia sunkumų kelia mokinių pasiekimų vertinimas ir ugdymo individualizavimas. Tik septintadalį pamokų galima laikyti tikrai šiuolaikiškomis, grindžiamomis mokymosi paradigma. Pradinėse klasėse dalykų mokytojų vedamų pamokų (tikybos, anglų kalbos, muzikos ir kt.) kokybė yra šiek tiek prastesnė už pradinio ugdymo mokytojų pamokų kokybę.

Iš visų pamokos komponentų daugiausia įtakos mokinių pasiekimams turi vertinimo, mažiausiai – ugdymo(si) aplinkų kokybė. Geriausia pamokų kokybė pasiekama aukštos kvalifikacijos mokytojų pamokose ir didesnėse mokyklose, klasėse.

Pradinio ugdymo aprūpinimas šiuolaikinėmis mokymo(si) priemonėmis gerėja, bet vis dar labai trūksta mokymuisi tyrinėjant reikalingų priemonių. Klasėje greta vadovėlio dažniausiai naudojamos skaitmeninės priemonės, tačiau jos retai taikomos individualiam mokinių darbui.

Kokia pradinio ugdymo pamoka laikoma gera?

Pamoka yra pagrindinė pradinio ugdymo (kaip ir viso bendrojo ugdymo) organizavimo forma, o jos svarbiausiais požymiais, remiantis įvairiais apibrėžimais (žr. pateiktus pavyzdžius), galima laikyti nustatytą trukmę ir mokinio ir mokytojo sąveiką siekiant ugdymo(si) tikslų. Keičiantis švietimo tikslams ir ugdymo kokybės sampratai, ugdytiniais ir švietimo aplinkai, kinta ir požiūris, kokia pamoka yra gera. Tradicinė pedagogika siūlė laikytis gana griežtos pamokos struktūros modelių, kurie laikyti idealiais ir tinkamais visiems atvejams, o šiuolaikinė pedagogika pripažįsta įvairių pamokos modelių vertingumą¹. *Geros mokyklos koncepcijoje* (2015) taip pat pabrėžiama, kad mokyklos, kaip organizacijos, veiklos aspektai neturėtų būti standartizuojami visoms šalies mokykloms, mokyklos bendruomenės skatinamos „išrasti“ mokyklą, kuriant jos veiklos modelius, aplinkas ir ugdymo būdus.

Pamoka – pagrindinė nustatytos trukmės nepertraukiamo mokymosi organizavimo forma.

2019–2020 ir 2020–2021 mokslo metų pradinio ugdymo programos bendrasis ugdymo planas

Pamoka – pagrindinė mokymo organizavimo forma bendrojo lavinimo mokykloje, mokymo proceso vienetą, skirtą konkrečiam mokymo tikslui pasiekti, kai mokiniai, vadovaujami mokytojo ir naudodamiesi mokomąja medžiaga, atlieka įvairias užduotis.

Lingvodidaktikos terminų žodynas. Vilnius: Vilniaus universitetas: Vilniaus universiteto leidykla, 2012

Taigi geros pradinio ugdymo pamokos (ar apskritai geros pamokos) standarto nėra, mokyklos skatinamos kurti savo modelius, tačiau yra gairių, kas laikytina gera pamoka ir kaip ją kurti. Pagrindiniai švietimo bendruomenės susitarimai dėl pamokos kokybės, svarbūs tiek pradinio, tiek kitų bendrojo ugdymo programų pamokoms, užfiksuoti *Geros mokyklos koncepcijoje* (2015) ir *Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų apraše* (2015), o rekomendacijų dėl pradinio ugdymo pamokos pateikiama pradinio ugdymo bendrojoje programoje (2008)².

Remiantis minėtais teisės aktais, galima teigti, kad **svarbiausias bendrojo ugdymo pamokų kokybės bruožas – tikslingumas**. T. y. mokytojui ir mokiniams turi būti aiškūs pamokos tikslai (ką naujo išmoks mokiniai, kokias kompetencijas ugdysis), o ugdymo(si) metodai ir priemonės parenkami, pamokos veiklos organizuojamos taip, kad padėtų juos pasiekti. **Da-**

bartinių ugdymo tikslų veiksmingiau pasiekiami pamokose, grindžiamose mokymosi paradigma.

Tai pamokos, kuriose mokiniui suteikiama daugiau atsakomybės už mokymąsi, jis drauge su mokytoju kelia mokymosi tikslus, mokytojas dažniau atlieka konsultanto, mokymosi padėjėjo vaidmenį; šiose pamokose daugiau remiamasi mokinių patirtimi ir aplinka, individualizuojamas ir diferencijuojamas ugdymas(is), vyksta patirtinis mokymasis ir pan. Pradiniame ugdyme rekomenduojama taikyti šiuos individualaus ir grupinio darbo metodus, skatinančius aiškinimąsi, tyrinėjimą, interpretavimą, problemų sprendimą, projektavimą, kūrybą: pokalbį, diskusiją, interviu, inscenizavimą, imitavimą, žaidimą, projektą, tyrimą (stebėjimą, eksperimentą) ir t. t. Mokymosi paradigma grindžiamose pamokose veiksmingiau nei tradicinėse ugdoma atsakomybė, savarankiškumas, kritinis mąstymas, bendradarbiavimo, problemų sprendimo ir kiti gebėjimai. Mokymasis, ypač patirtinis, svarbus tuo, kad aktyviai mokydami mokiniai išmoksta nuodugniau. Kaip teigė pedagogas ir psichologas Grendstadas, „tik aš pats galiu sau ką nors atrasti. Kiti gali parodyti, pademonstruoti man kokius nors dalykus, atkreipti mano dėmesį į situacijas, kurios, jų nuomone, yra svarbios, tačiau jie negali nieko atrasti už mane“.

Labai svarbus geros pamokos bruožas – geras mikroklimatas. Tik psichologiškai saugioje, mokymuisi palankioje aplinkoje įmanoma visavertiškai mokytis, pasiekiami aukštesni rezultatai, o siekti gerų rezultatų gniuždančiomis patirtimis šiuolaikinei mokyklai nepriimtina. Geroje pamokoje mokinių pasiekimų ir pažangos **vertinimas turėtų padėti mokytis**, todėl labai svarbus formuojamasis vertinimas ir pačių mokinių įsivertinimas. **Ugdymo(si) aplinka taip pat turėtų skatinti mokytis, būti funkcionali.** Naujų galimybių, taip pat ir įpareigojimų mokytojui teikia sparti technologijų pažanga. Informacinės komunikacinės technologijos (toliau – IKT) mokykloje, kaip ir visuomenėje, turėtų tapti kasdienybe, kad mokiniai jomis naudotųsi ne tik drąsiai, bet jau pradinėse klasėse mokytųsi tai daryti saugiai, veiksmingai ir prasmingai. Be to, IKT padeda tobulinti ugdymo procesą – suteikia daugiau galimybių individualizuoti ugdymą(si), gerina įvairaus ugdymo turinio prieinamumą ir kt.

Atsižvelgiant į tokią šiuolaikinės pamokos sampratą ir remiantis turimais duomenimis apie pradinio ugdymo pamokų kokybę, toliau analizuojami šie pamokos kokybės aspektai: pasiekti rezultatai, pamokoje vykstantys procesai ir jų įtaka mokinių pasiekimams ir pažangai, šiuolaikinių mokymosi priemonių naudojimas.

Kokie yra pradinio ugdymo rezultatai?

Apie pradinio ugdymo kokybę galime spręsti iš mokinių pasiektų rezultatų, kuriuos parodo mokinių

pasiekimų tyrimai ir patikrinimai. **Tarptautiniai tyrimai atskleidžia teigiamus mūsų šalies pradinio ugdymo rezultatų pokyčius.** Tarptautinio skaitymo gebėjimų tyrimo (toliau – PIRLS) ir Tarptautinio matematikos ir gamtos mokslų tyrimo (toliau – TIMSS)³

¹ Apie geros pamokos sampratą įvairių išsamiau: Švietimo problemos analizė. Geros pamokos receptai. 2012, balandis, Nr. 1.

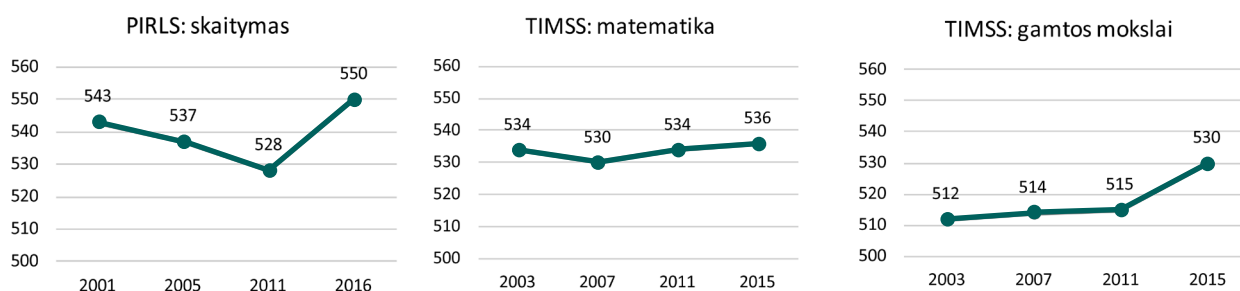
² Šiuo metu vyksta bendrojo ugdymo bendrųjų programų atnaujinimo procesas; bus nustatyti nauji susitarimai.

³ Pastarasis PIRLS tyrimo ciklas vyko 2016 m., o TIMSS – 2019 m., tačiau šio tyrimo ciklo rezultatai rengiant analizę dar nebuvo paskelbti (juos ketinama skelbti 2020 m. gruodžio 8 d.), todėl analizuojami TIMSS 2015 m. rezultatai.

duomenimis, nuo 2011 m. iki 2016 m. reikšmingai pagerėjo anksčiau prastėję Lietuvos 4 klasės mokinių skaitymo rezultatai, nuo 2011 m. iki 2015 m. reikšmingai pakilo gamtos mokslų rezultatai, tik matematikos pasiekimai išliko to paties lygio (1 pav.). **Lietuvos mokinių pasiekimai visose tiriamose srityse buvo aukštesni už tyrimų skalės vidurkį (500 taškų) ir pastaruosiuose cikluose (TIMSS 2015 m. ir PIRLS 2016 m.) statistiškai reikšmingai lenkė 8–11 šalių, perkopusių skalės vidurkį, mokinių pasiekimus.**

Europos šalių, kurių daugumos rezultatai taip pat aukštesni už tyrimų skalės vidurkį, kontekste Lietuvos mokinių pasiekimus galima laikyti vidutiniškais ar aukštesniais už vidutinius. Pavyzdžiui, 2016 m. PIRLS tyrimo Lietuvos rezultatai statistiškai reikšmingai aukštesni už 9 Europos šalių rezultatus, į 8 šalių rezultatus panašūs, už 8 šalių – žemesni. Panaši Lietuvos padėtis ir pagal TIMSS 2015 m. gamtos mokslų rezultatus, o pagal matematikos – netgi geresnė.

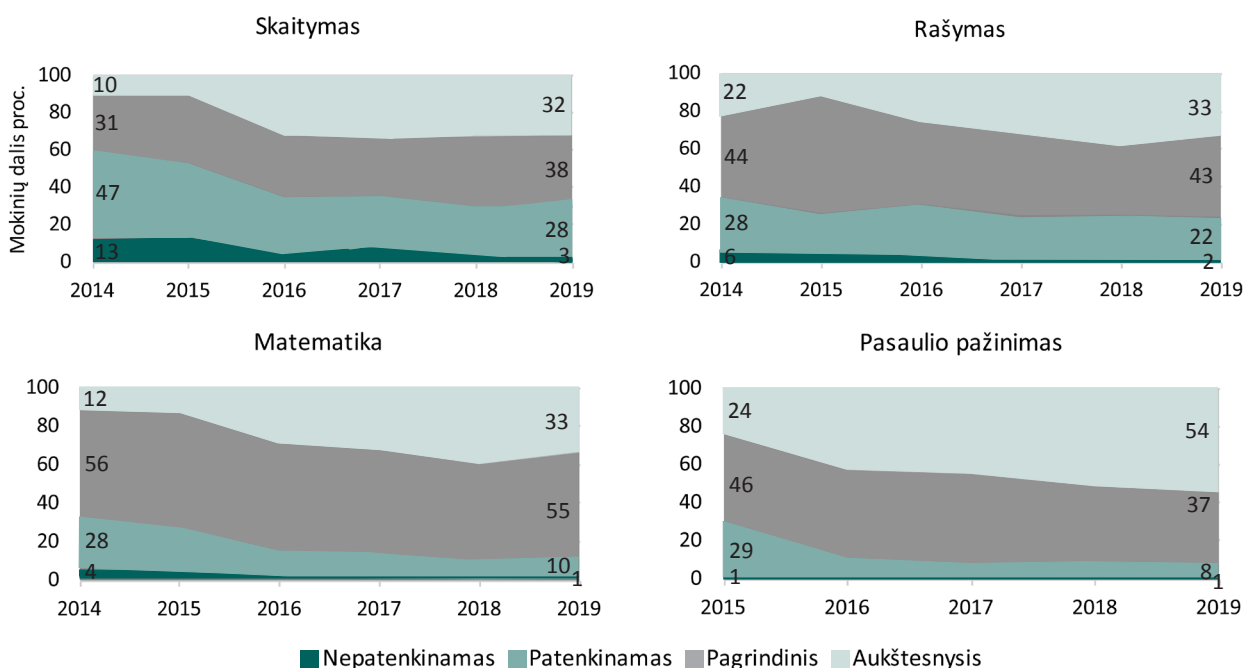
1 pav. Lietuvos 4 klasės mokinių* rezultatai tarptautiniuose tyrimuose (rezultatų vidurkis)

* Siekiant palyginti kelių tyrimų ciklų duomenis, nurodyti tik lietuvių kalba besimokančių mokinių rezultatai.

Duomenų šaltiniai: PIRLS 2016 m. ir TIMSS 2015 m. tyrimų ataskaitos

2 pav. 4 klasės mokinių pasiskirstymas pagal NMPP pasiekimų lygius

Duomenų šaltiniai: NMPP 2018 m. ataskaita (2016 m. duomenys patikslinti); NŠA

Kasmet atliekamas **nacionalinis mokinių pasiekimų patikrinimas (toliau – NMPP) taip pat rodo, kad per pastaruosius penkerius metus (nuo 2014 m. iki 2019 m.) visose tiriamose srityse 4 klasės mokinių pasiekimai pagerėjo**: padaugėjo aukštesnius lygius pasiekusių mokinių, sumažėjo nepasiekusiųjų patenkinamo lygio (2 pav.). Matyti, kad spartesnė pažanga buvo 2014–2016 m. laikotarpiu, o vėlesniais metais padėtis išlieka gana stabili.

2019 m. NMPP duomenimis, aukštesnįjį pasiekimų lygį pasiekė palyginti daug 4 klasės mokinių: nuo 32 proc. skaitymo iki 54 proc. – pasaulio pažinimo srityje. Mokiniais ypač gerai sekėsi atlikti matematikos ir pasaulio pažinimo užduotis; šiose srityse apie 90 proc. mokinių pasiekė pagrindinį ar aukštesnįjį pasiekimų lygį. Žemų pasiekimų mokinių, nepasiekiančių patenkinamo lygio, 2019 m. buvo 1–3 proc. Kadangi NMPP užduotys rengiamos remiantis ben-

drosiomis programomis, galima teigti, kad pradinį klasių mokinių pasiekimai gana aukšti, palyginti su valstybės lygmeniu numatytais mokinių pasiekimais. Viena vertus, tai rodo, kad pradinio ugdymo kokybė

Lietuvoje yra gana gera, kita vertus, skatina analizuoti pradinio ugdymo procesą ir atrasti sritis, kurias reikėtų stiprinti, kad pradinį klasių mokinių pasiekimai būtų dar aukštesni.

Kas stipru ir kas tobulintina pradinio ugdymo pamokose?

Duomenų apie pamokoje vykstančius procesus teikia išorinis mokyklų veiklos kokybės vertinimas.

1 lentelėje aprašyta, kokie pamokos komponentai stebimi atliekant išorinį vertinimą. Jų kokybė vertinama pagal tokią skalę: N lygis (labai prasta), 1 lygis (prasta), 2 lygis (patenkinama), 3 lygis (gera), 4 lygis (labai gera).

1 lentelė. Per išorinį mokyklų veiklos kokybės vertinimą stebimi pamokos komponentai

Pamokos komponentai	Kas stebima ir vertinama
Ugdymo(si) aplinkos	Ar mokymosi priemonės įvairios, šiuolaikiškos, prasmingai naudojamos, ar jų pakanka visiems mokiniams, ar aplinka sveika, saugi ir palanki mokytis, kaip mokymuisi panaudojamos įvairios erdvės ir pan.
Vadovavimas kiekvieno mokinio ugdymuisi	Kaip keliami mokinio jėgas atitinkantys ir stengtis skatinantys mokymosi tikslai, ar sudaromos sąlygos mokiniui planuoti mokymąsi, kaip organizuojamos prasmingos ir įvairios ugdymo(si) veiklos, ar (kaip tikslingai) ugdymas diferencijuojamas, individualizuojamas ir suasmeninamas, ar siekiama ugdymo turinio integralumo, taikomi tinkami klasės valdymo būdai ir pan.
Mokymosi patirtys	Kaip mokiniai geba ir yra motyvuojami mokytis savarankiškai ir bendradarbiaudami su kitais, įsivertinti mokymąsi, ar mokinių tarpusavio, mokinių ir mokytojų santykiai pagarbūs ir geranoriški, ar laikomasi sutartų mokymosi organizavimo taisyklių ir pan.
Vertinimas ugdant	Ar yra numatyti vertinimo kriterijai, ar jie aiškūs mokiniams, kaip vertinimo būdų įvairovė ir teikiama informacija apie pažangą ir pasiekimus motyvuoja ir padeda mokiniui siekti tolesnės pažangos, kiek renkama informacija naudinga mokytojui planuojant ir perplanuojant pamoką, kaip pasiekimų vertinimo ir įsivertinimo procese dalyvauja mokiniai ir pan.
Kiekvieno mokinio pažanga ir pasiekimai	Kaip mokinių pasiekimai atitinka pamokoje keliamus tikslus ir individualias galias, kiek mokinių pasiekia tai, kas buvo numatyta, ar ugdymas visapusiškas, o pažanga pastebima ir skatinama, ar (kaip) pastebimi ir vertinami įvairūs asmeniniai mokinių pasiekimai ir pan.

Parengta pagal Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašą (2007)

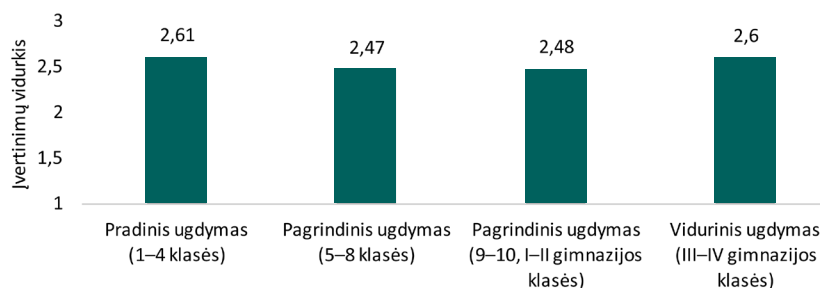
Pamokos visumos ir atskirų jos komponentų vertinimas

Duomenys rodo, kad vidutinė pradinio ugdymo pamokų kokybė nesiekia geros pamokos kokybės lygio (t. y. įvertinimo 3 lygiu). Vertinant visų bendrojo ugdymo pakopų kontekste, ji yra tokia pat kaip vidurinio ugdymo, bet statistiškai reikšmingai aukštesnė už pagrindinio ugdymo pamokų kokybę (3 pav.). Šios tendencijos matomos ir kiekvieno pamokos komponento kokybę išanalizavus atskirai. Pavyzdžiui, vertinimo ugdant įvertinimų vidurkis pradinio ir vidurinio

ugdymo pamokose – 2,46, o abiejose pagrindinio ugdymo pakopose – 2,34.

Pradinio ugdymo pamokose **ugdymo(si) aplinkos, vadovavimas ugdymuisi ir mokymosi patirtys įvertinti geriau nei vertinimas ar mokinių pažanga ir pasiekimai**. Pamokų, kuriose aplinkos, vadovavimas ugdymuisi ir mokymosi patirtys įvertinti 3 ar 4 lygiu, buvo apie 60 proc., o pamokų, kur taip įvertintas vertinimas ugdant ar mokinių pažanga ir pasiekimai – apie 40 proc. (4 pav.).

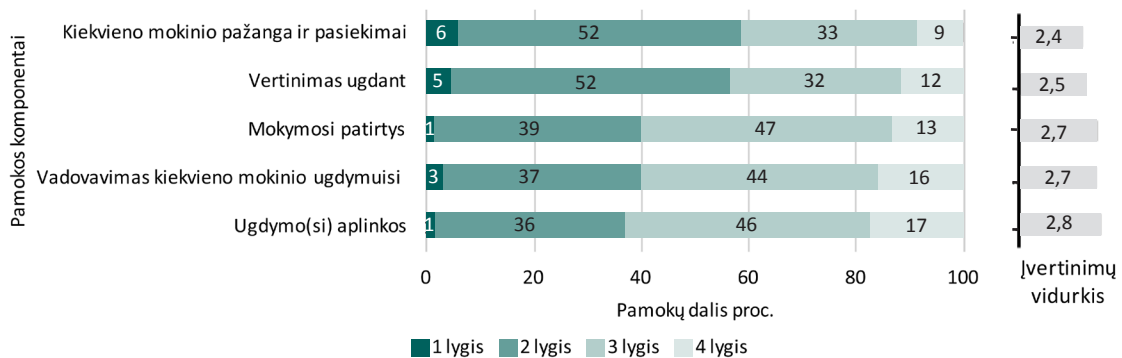
3 pav. 2017–2019 m. stebėtų pamokų įvertinimų lygiu vidurkis⁴

Duomenų šaltinis: NŠA

⁴ 2017–2019 m. analizuotų pamokų skaičius: 12 728 bendrojo ugdymo pamokos, iš jų – 3 741 pradinio ugdymo pamoka.

4 pav. Pradinio ugdymo pamokų komponentų vertinimas: pamokų pasiskirstymas (proc.) pagal įvertinimą lygiu* ir įvertinimų vidurkis 2017–2019 m.

* N lygis diagramoje neparodytas, nes taip įvertintų pamokų buvo labai mažai (kelios pamokos per trejus metus).

Duomenų šaltinis: NSĀ

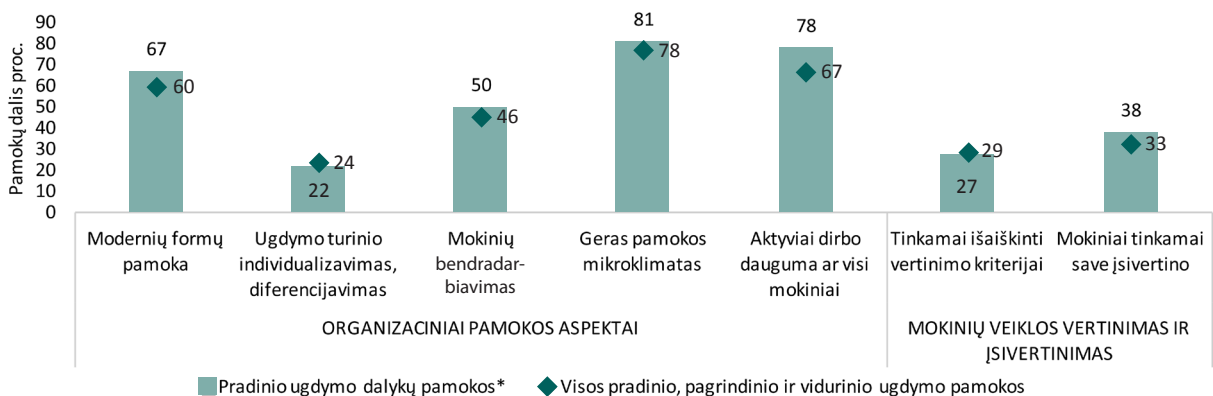
Pusėje pradinio ugdymo pamokų mokytojai vadovavosi mokymo (poveikio, tradicine) paradigma (pav. 1 psl.). Tokiose pamokose daug dėmesio skiriama perteikti faktus ir gebėjimus, kuriuos mokiniai turi perimti ir atkartoti, svarbiausias vaidmuo pamokoje tenka mokytojui. Šiuolaikiškų, mokymosi paradigma grindžiamų pamokų, kurių esmė – aktyvus mokinių mokymasis, buvo tik septintadalis.

Išsamesnis pamokų kokybės tyrimas (Švietimo kokybę gerinantys modernios pamokos aspektai Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose, 2020) atskleidė, kad kokios nors modernios pamokos formos taikytos dviejuose trečdaliuose išorės vertintojų stebėtų pradinio ugdymo pamokų (5 pav.). Tyrime modernioms pamokos formoms priskirtas porų ar grupių darbas, mokinių diskusijos, edukaciniai žaidimai, bandymai, mokinių darbų pristatymas, ne klasėje vykstančios pamokos ar kitos ugdymo strategijos, kurios *Geros mokyklos koncepcijoje* siejamos su gera, šiuolaikiška pamoka. Iš duomenų matyti, kad mokinių bendradarbiavimas vyksta gana dažnai (pusėje pamokų), o

ugdymo turinys individualizuojamas ar diferencijuojamas (neskaitant jo pritaikymo specialiųjų ugdymosi poreikių ar jungtinių klasių mokiniams) tik penktadalyje pamokų. Tyrimo duomenys teikia daugiau informacijos apie vertinimo sunkumus: vertinimo kriterijai buvo tinkamai išaiškinti tik ketvirtadalyje pamokų (dar pusėje pamokų jie visai neaptarti, likusiose aptarimas nebuvo visavertis), o mokiniai tinkamai save įsivertino maždaug trečdalyje pamokų (dar 40 proc. pamokų įsivertinimas organizuotas nekokybiškai, 22 proc. – neorganizuotas). Sunkumų kur kas rečiau kilo kuriant gerą pamokos mikroklimatą ir įtraukiant mokinius į veiklą (šio požymio nereikėtų tapatinti su mokymosi paradigma).

Modernios pamokos požymių raiška pradiniam ugdyme panaši kaip ir kitose bendrojo ugdymo pakopose. Daugiau skiriasi dviejų požymių raiška – pradiniam ugdyme daugiau modernių formų pamokų ir pamokų, kuriose aktyviai dirbo dauguma ar visi mokiniai.

5 pav. Pamokų, kurioms būdingi modernios pamokos bruožai, dalis 2018 m. (proc.)

* Tik pamokos, kurias vedė pradinio ugdymo mokytojas.

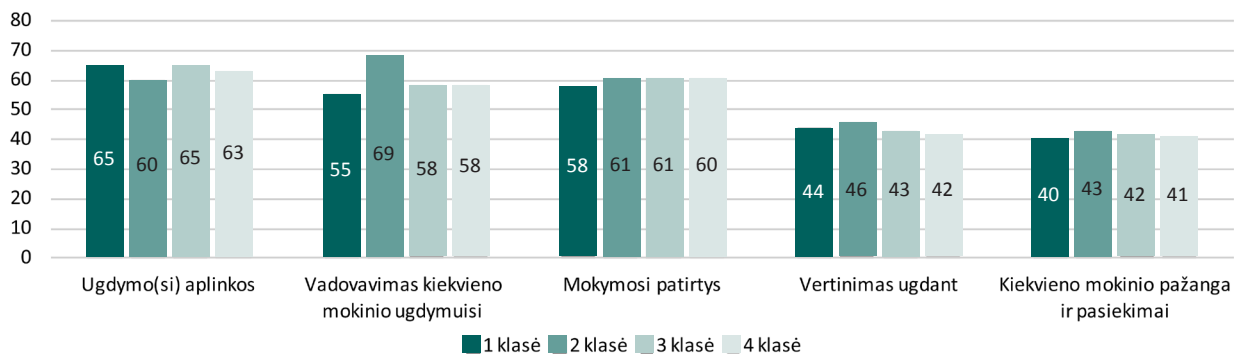
Duomenų šaltinis: Švietimo kokybę gerinantys modernios pamokos aspektai Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose. Analizė. 2020

Įdomi tendencija išryškėjo 2018 m. duomenis palyginus su 2011 m. duomenimis (tik lyginta ne vien pradinio ugdymo, bet visų bendrojo ugdymo pamokų kokybė). Per šį laikotarpį modernių formų pamokų gerokai padaugėjo (nuo 37 proc. iki 60 proc.), o pamokų, kuriose visi ar dauguma mokinių dirbo aktyviai, sumažėjo (nuo 82 proc. iki 67 proc.). Modernių formų pamokos labiau nei tradicinės turėtų paskatinti giluminį mokinių mokymąsi, aktyvią veiklą, bet duomenys to neatskleidžia. Tai gali reikšti, kad šiuolaikinės pamokos strategijos taikomos nelabai kokybiškai, nepadeda pasiekti pamokos tikslų. Gali būti, kad įtakos turi ir pamokų kokybės vertinimo aplinkybės – tikėtina, kad, vykstant išoriniam vertinimui, mokytojai stengėsi suorganizuoti kuo geresnę pamoką ir galėjo bandyti taikyti ir tas ugdymo strategijas, kurios jiems nėra įprastos.

Skirtingų klasių ir dalykų pamokų kokybė

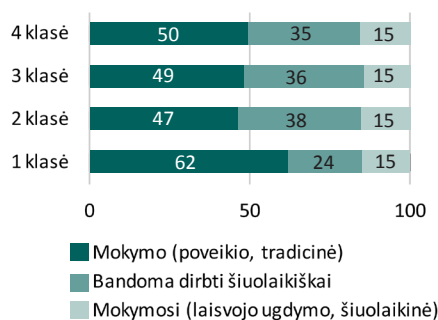
Išorinio vertinimo duomenys rodo, kad **visose pradinio ugdymo klasėse pamokos kokybė panaši**. 6 pav. parodyta, kiek kiekvienoje klasėje buvo pamokų, kuriose stebėti komponentai įvertinti gerai ar labai gerai. Žiūrint į kiekvieno komponento vertinimo rezultatus, matyti, kad taip įvertintų pamokų dalis skirtingose klasėse skiriasi nedaug – beveik visais atvejais skirtumas tesiekia kelis procentinius punktus.

6 pav. Gerai ir labai gerai (3 ir 4 lygiais) įvertintų pamokų dalis (proc.) 2017–2019 m.

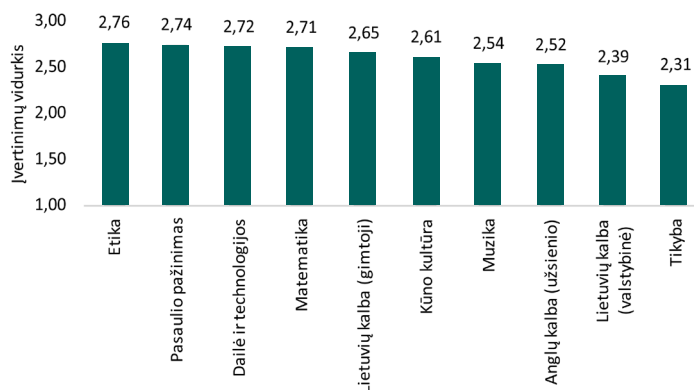
Duomenų šaltinis: NSA

7 pav. 2017–2019 m. vertintų pamokų dalis (proc.) pagal paradigmą 1–4 klasėse

Šaltinis: NSA

8 pav. Pradinio ugdymo pamokų kokybės įvertinimų vidurkis pagal dalykus 2018 m.

Šaltinis: NSA

Tačiau yra kitų rodiklių, pagal kuriuos šiek tiek išsiskiria 1 klasė. Prastai (1 lygiu) įvertintų pamokų visose klasėse nedaug, bet 1-oje klasėje jų pasitaiko dažniau. Pavyzdžiui, vertinant kiekvieno mokinio pažangą ir pasiekimus, prastai buvo įvertinta 7,9 proc. 1-os klasės pamokų ir 6,1 proc. ar mažiau kitų klasių pamokų. 1-os klasės pamokose labiau įsitvirtinusi tradicinė mokymo paradigma (7 pav.). Taigi, nors didelių skirtumų tarp pamokų kokybės atskirose klasėse nėra, bet 1-oje klasėje mokytojai patiria šiek tiek daugiau sunkumų organizuojant pamokas ir dažniau pagrindinį vaidmenį ugdymo(si) procese prisiima sau.

Palyginus skirtingų pradinio ugdymo dalykų pamokų kokybę, matyti, kad **2018 m. geriausiai buvo įvertintos etikos ir pasaulio pažinimo, prasčiausiai – tikybos ir valstybinės lietuvių kalbos pamokos** (8 pav.). Kadangi visų prasčiau įvertintų dalykų (tikybos, valstybinės lietuvių kalbos, užsienio kalbos ir muzikos) pamokas dažnai veda ne pradinio ugdymo, o dalykų mokytojai, atrodo, kad pradinio ugdymo mokytojams labiau pavyksta užtikrinti kokybišką 1–4 klasių mokinių ugdymo procesą. Gali būti, kad dalykų mokytojai stokoja kompetencijų, reikalingų ugdant jauniausius mokinius, o pradinio ugdymo mokytojai pranašumą įgyja ne tik dėl turimų kompetencijų, bet ir dėl to, kad geriau pažįsta savo klasės mokinius.

Dėl 2017 m. pasikeitusios pamokos vertinimo metodikos sudėtinga tiksliai nustatyti, kaip skirtingų dalykų pamokų kokybė pakito per keletą metų, tačiau matyti, kad labiausiai pagerėjo pasaulio pažinimo pamokų kokybė: lyginant atskirų dalykų pamokų kokybę, 2015–2016 m. pasaulio pažinimo pamokos buvo vidutinės, o 2018 m. – tarp geriausiųjų.

Remiantis aptartais duomenimis, galima teigti, kad pradiniam ugdyme vyksta kaita nuo tradicinio į

šiuolaikinį ugdymą, tačiau ji lėta. Pamokose taikomos šiuolaikinio ugdymo strategijos, bet jos dar netapo įprastu ir veiksmingu mokymo(si) būdu. Mokymosi veiksmingumą ypač riboja silpnosios ugdymo proceso grandys – retai taikomas ugdymo diferencijavimas ir individualizavimas, ne visada kokybiškas (įsi)vertinimas.

Kokie veiksniai turi įtakos pamokos kokybei ir mokymosi rezultatams?

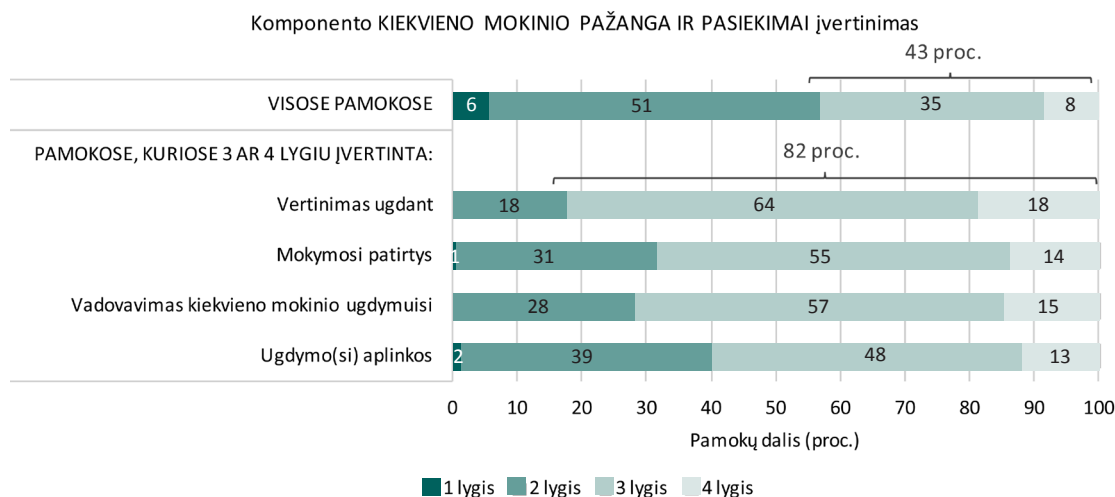
Mokinių pasiekimus ir pamokos kokybę lemia įvairūs ugdymo proceso ir jo aplinkos veiksniai: mokytojų kompetencijos, mokinių charakteristikos (pavyzdžiui, lytis), socialinė, ekonominė ir kultūrinė aplinka ir kt. Jie plačiai nagrinėti įvairiuose tyrimuose ir analizėse⁵, o čia, remiantis išorinio vertinimo duomenimis, analizuojama, kokie pamokos komponentai labiausiai padeda pasiekti aukštesnius pradinį klasių mokinių mokymosi rezultatus ir kas lemia labai gerą pradinio ugdymo pamokos kokybę.

Išorinio vertinimo duomenų analizė atskleidžia statistiškai reikšmingą ryšį⁶ tarp mokinių pažangos ir pasiekimų ir kitų pamokos komponentų. Tai yra, pamokose, kuriose vertinimas ugdant, mokymosi patirtys, vadovavimas ugdymuisi ir ugdymo(si) aplinkos

įvertinti geriau, labiau tikėtina ir geresnė mokinių pažanga ir pasiekimai. Tai iliustruoja ir 9 pav. Matyti, kad **mokinių pažanga ir pasiekimai labiausiai susiję su vertinimu ugdant**: pamokose, kuriose vertinimas ugdant buvo įvertintas gerai ar labai gerai, dažniausiai (net 82 proc. pamokų) taip buvo įvertinta ir mokinių pažanga ir pasiekimai. O silpniausia yra ugdymo(si) aplinkų ir mokinių pasiekimų sąsaja.

Panašią tendenciją – kad ugdymo(si) aplinkos tobulinimas mažiau nei kiti ugdymo proceso pokyčiai padeda gerinti mokinių pasiekimus – atskleidė ir Viešosios politikos ir vadybos instituto atliktas bendrojo ugdymo mokyklų veiklai tobulinti skirtų projektų poveikio vertinimas (PPMI, 2020). Mokyklose, kurios ugdymo kokybę gerino diegdamos naujus proceso organizavimo modelius, atnaujintą ugdymo turinį ar telkdamos mokyklos bendruomenę, mokinių pasiekimai pagerėjo labiau nei mokyklose, diegusiose virtualiąsias ugdymo(si) aplinkas.

9 pav. Pradinio ugdymo pamokų pasiskirstymas pagal mokinių pažangos ir pasiekimų įvertinimą 2018 m.

Duomenų šaltinis: NSĀ

Siekiant nustatyti, kas galėtų lemti labai gerą pradinio ugdymo pamokos kokybę, buvo analizuota, kokie veiksniai turį didžiausią įtaką tam, kad tokie

pamokos aspektai kaip mokymosi patirtys, vadovavimas ugdymuisi ir vertinimas ugdant išorės vertintojų stebint pamoką būtų įvertinti 4 lygiu (labai

⁵ Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose 2019. Mokinių pasiekimų atotrūkis. Vilnius, 2019; Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės vertinimas 2017–2018. Vilnius, 2020; Švietimo problemos analizė. Lietuvos miestų ir kaimų mokinių pasiekimai: skirtumai, jų priežastys, galimi įveikos būdai. 2020, rugsėjis, Nr. 5 ir kt.

⁶ Statistiškai reikšminga laikoma koreliacija, kurios reikšmingumo lygmuo yra nuo 0,000 iki 0,050.

gerai)⁷. Analizė atskleidė, kad **labai gera pamokos kokybė dažniau buvo būdinga pamokoms, kurias vedė aukštos kvalifikacijos mokytojai** (mokytojai metodininkai ir ekspertai), **ir klasėse, kuriose mokėsi daugiau mokinių**. Pavyzdžiui, klasėse, kuriose mokėsi 16–20 mokinių, pamokų kokybė buvo geresnė nei mažesnėse, o klasėse, kuriose mokėsi daugiau nei 20 mokinių – geriausia. Daugiau labai geros kokybės pamokų buvo ir didesnėse mokyklose (kuriose mokėsi daugiau nei 150 ar 200 mokinių). Bet pačiose didžiausiose mokyklose (daugiau nei 600 mokinių) labai gera pradinio ugdymo pamokų kokybė fiksuota rečiau. Dar vienas kokybės veiksnys – vidutinis mokytojų bendruomenės amžius, apie kurį spręsta iš vi-

duotinio mokytojų darbo stažo. Analizė atskleidė, kad dažnai mokyklose, kuriose dirba daugiau iki 9 m. darbo stažą turinčių (vadinasi, jaunesnių) mokytojų, daugiau ir labai geros kokybės pamokų.

Verta pastebėti, kad analizė neparodė įvairiais tyrimais atskleisto svarbaus veiksnio – socialinės, ekonominės ir kultūrinės aplinkos – sąsajos su labai gera pamokos kokybe. Tai neneigia socialinės, ekonominės ir kultūrinės aplinkos įtakos mokinių pasiekimams, bet reiškia, kad **labai geros kokybės pradinio ugdymo pamokų, t. y. puikiai dirbančių mokytojų, yra įvairiame socialiniame, ekonominiame ir kultūriname kontekste veikiančiose mokyklose**.

Kokios mokymo(si) priemonės naudojamos?

Šiuolaikiniam ugdymo procesui labai svarbios IKT. Jos suteikia daugiau galimybių taikyti inovatyvius mokymo(si) metodus, personalizuoti ugdymą, didina mokymosi išteklių įvairovę ir prieinamumą mokytojams ir mokiniams, jie tampa pasiekiami bet kuriuo metu iš įvairiausių vietų, palengvina komunikavimą mokyklos bendruomenėje ir kt. Gamtos mokslams mokytis labai svarbios laboratorijos. Tyrinėjimas skatina mokinius aktyviai mąstyti, daryti išvadas iš jų pačių gautų duomenų. Tyrimai rodo, kad mokinių, kurie mokosi laboratorijas turinčiose mokyklose, pasiekimai aukštesni. Žinoma, būtinos sąlygos šiai naudai gauti – mokyklų aprūpinimas įvairiomis priemonėmis ir gebėjimas jas veiksmingai panaudoti ugdymo procese.

Pradinio ugdymo **aprūpinimas šiuolaikinėmis mokymo(si) priemonėmis gerėja**, gerėjant visų šalies bendrojo ugdymo mokyklų aprūpinimui (2 lentelė), tačiau **išlieka aktuali aprūpinimo tyrinėjimams ir eksperimentams reikalinga įranga ir priemonės**

mis problema. TIMSS 2015 m. duomenimis, Lietuva buvo tarp šalių, kuriose 4 klasės mokiniai turėjo mažiausiai galimybių naudotis mokyklos laboratorija. Mūsų šalyje mokyklose, turinčiose laboratoriją, kuria gali naudotis pradinio klasių mokiniai, mokėsi tik 2 proc. 4 klasės mokinių (tarptautinis vidurkis – 38 proc.). Lentelėje pateikti duomenys rodo, kad pradinėse mokyklose ugdomų vaikų galimybės mokytis mokyklos laboratorijoje gerėja, bet vis dar yra menkos. Turint mintyje duomenis, kad šalyje laboratorijas turi apie trečdalis bendrojo ugdymo mokyklų, atrodo, jog jos turėtų būti labiau prieinamos pradinio klasių mokiniams, ugdomiems kito tipo mokyklose (progimnazijose, pagrindinėse mokyklose ar gimnazijose), tačiau minėti TIMSS duomenys, kad laboratorijomis naudojosi tik 2 proc. ketvirtaklasių, leidžia kelti hipotezę, kad bent jau 2015 m. taip nebuvo.

Iš lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad Europos kontekste gana prastas ir šalies mokyklų aprūpinimas interaktyviosiomis lentomis, o aprūpinimas kompiuteriais santykinai geresnis.

2 lentelė. Mokyklų aprūpinimo šiuolaikinėmis mokymo(si) priemonėmis rodikliai

Bendrojo ugdymo mokyklos:		2015	2019	
• modernių kompiuterių, skirtų mokymui, skaičius 100-ui mokinių		15	19	
• daugialypės terpės projektorių skaičius 100-ui mokinių		4,5	6,3	
• laboratorijas turinčių mokyklų dalis (proc.)		29	38	
Pradinės mokyklos:		2017	2018	2019
• laboratorijas turinčių mokyklų dalis (proc.)		0,6 (1 iš 158 mokyklų)	4 (6 iš 149 mokyklų)	8 (11 iš 141 mokyklos)
Pradinio ugdymo programa (2017–2018 m.):			Lietuvoje	ES
• mokinių, kuriems tenka viena interaktyvioji lenta, skaičius			96	56
• mokinių, kuriems tenka vienas kompiuteris, skaičius			9	18

Duomenų šaltiniai: ŠVIS; European Commission. 2nd Survey of Schools: ICT in Education, 2019

⁷ Analizė atlikta taikant sprendimų medžių (angl. *decision trees*) metodą. Į analizę įtrauktų veiksmų sąrašas: mokytojo kvalifikacinė kategorija, mokytojo bendrojo darbo stažas, klasė, mokinių skaičius klasėje, mokyklos tipas, mokinių skaičius mokykloje, nemokamai maitinamų mokinių dalis kaip socialinio, ekonominio ir kultūrinio konteksto rodiklis, mokykloje dirbančių aukščiausios kvalifikacijos mokytojų (metodininkų ir ekspertų) dalis kaip mokytojų bendruomenės kvalifikacijos rodiklis, mokytojų, kurių darbo stažas iki 9 m., dalis mokykloje kaip vidutinio mokytojų bendruomenės amžiaus rodiklis, mokyklos vietovė.

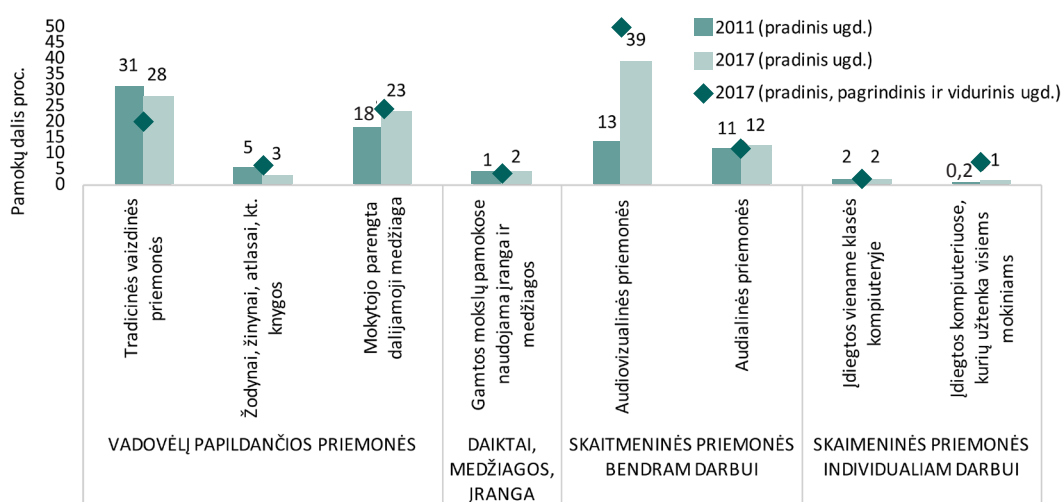

Mokymo ir mokymosi priemonių naudojimo tyrimas (Kalvaitis, 2018) atskleidė, kad **2017 m. trijuose ketvirtadaliuose (75 proc.) pradinio ugdymo pamokų greta vadovėlio buvo naudojamos ir kitos priemonės**, pradedant tradicinėmis vadovėlių papildančiomis vaizdinėmis ir baigiant šiuolaikinėmis skaitmeninėmis priemonėmis. Per keletą metų šių priemonių naudojimas išaugo (2011 m. kitos priemonės buvo naudotos 59 proc. pamokų).

Pradinio ugdymo mokytojai greta vadovėlio dažniausiai naudojo skaitmenines audiovizualines priemones (daugialypės terpės projektorius, in-

teraktyviausias lentas), tradicines vaizdines priemones (plakatus, žemėlapius, modelius ir pan.) ir mokytojo parengtą dalijamąją medžiagą (10 pav.). Palyginti su kitomis bendrojo ugdymo pakopomis, pradiniam ugdyme tradicinės vaizdinės priemonės naudotos dažniau, o audiovizualinės – rečiau. Labai retai pradinio ugdymo pamokose naudotos gamtos mokslų mokymui(si) skirtos priemonės ir įranga ir skaitmeninės priemonės individualiam darbui. Tai lėmė ne tik mokytojo pasirinkimas, kompetencijos, bet ir nepakankamas mokyklų aprūpinimas tomis priemonėmis, skaitmeninio ugdymo turinio prieinamumas.

10 pav. Pamokų, kuriose naudotos įvairios mokymo ir mokymosi priemonės, dalis (proc.)

Duomenų šaltinis: Kalvaitis A. *Mokymo ir mokymosi priemonių naudojimo pamokose praktika ir pokyčiai Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose*. Vilnius, 2018

Padėčiai gerinti šalyje vykdomi projektai, skirti ne tik aprūpinti pradinio ugdymo mokyklas šiuolaikinėmis mokymo(si) priemonėmis, bet ir tobulinti mokytojų kompetencijas, teikti metodinę ir konsultacinę pagalbą, kad tos priemonės būtų prasmingai, veiksmingai ir saugiai naudojamos. Gamtos ir technologinių mokslų mokymosi aplinkai modernizuoti 2017–2019 m. šalyje vykdytas projektas „Mokyklų aprūpinimas gamtos ir technologinių mokslų priemonėmis“⁸. Jam vykstant 1–4 klasėms buvo nupirktas gamtamokslinio ugdymo priemonių ir įrangos ir parengta veiklų aprašų, skirtų padėti mokytojams tas priemones naudoti pamokose. Tikėtina, kad šis projektas padėjo pagerinti pasaulio pažinimo pamokų kokybę. Vykdamas projektą, skirtą pradinio ugdymo informacijos turiniui kurti ir diegti⁹, mokyklos aprūpinamos mokinių informatikos gebėjimų ugdymo

priemonėmis (kompiuteriais, planšetėmis, edukaciniais robotais, stalo žaidimais ir pan.), parengta metodinė medžiaga, padedanti ugdyti mokinių informatinį mąstymą ir skaitmeninį raštingumą, parengtos mokytojų skaitmeninės kompetencijos ir profesinės kompetencijos (ugdyti pradinį klasių mokinių informatikos gebėjimus) tobulinimo programos, pagal jas bus mokomi mokytojai, rengiamasi konsultuoti mokyklas.

Pastaraisiais metais mokymo(si) priemonių naudojimo situaciją smarkiai pakeitė aplinkybės, susiklosčiusios dėl COVID-19 pandemijos. 2020 m. pavasarį įvedus nuotolinį mokymą, visuotinai teko pereiti prie mokymo(si) naudojant skaitmenines priemones, mokyklos buvo papildomai jomis aprūpintos, mokytojams ir mokiniams teko skubiai įgyti naujų kompetencijų.

⁸ Projektą drauge su partneriais vykdė Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. Daugiau apie projektą: <https://www.sac.smm.lt/projektai-ir-programos/projektai/vykdomi-projektai/es-projektai/>.

⁹ 2017–2018 m. vykdytas projektas „Informatika pradiniam ugdymui“, kurį inicijavo Švietimo ir mokslo ministerija kartu su Ugdymo plėtotės centru. Šiame projekte pradėti darbai 2018–2022 m. tęsiami Nacionalinės švietimo agentūros vykdomame projekte „Bendrojo ugdymo turinio ir organizavimo modelių sukūrimas ir išbandymas bendrajame ugdyme“. Daugiau informacijos: <https://informatika.ugdome.lt/apie/>.

Rekomendacijos

Šiame skyrelyje greta rekomendacijų pateikiama ir užsienio šalių patirties pavyzdžių, iš kurių galima pasisemti daugiau idėjų pradiniam ugdymui tobulinti.

- *Mokytojams* tobulinti kvalifikaciją mokinių pasiekimų vertinimo, ugdymo individualizavimo, IKT naudojimo ir kitų ugdymo metodų, skatinančių mokinius mokytis, taikymo srityse. *Mokykloms* tirti šiuos ugdymo aspektus įsivertinant veiklos kokybę, ieškoti gerųjų patirčių ir skleisti jas tiek savo mokykloje, tiek plačiau.

- *Mokytojų rengimo programose* daug dėmesio skirti minėtoms kompetencijoms ugdyti. Šių kompetencijų tobulinimas įtrauktas į nacionaliniu lygmeniu nustatytus mokytojų ir kitų pedagogų kvalifikacijos

prioritetus, tačiau svarbu *nacionaliniu ir savivaldybių lygmeniu* tirti kvalifikacijos tobulinimo programų kokybę ir užtikrinti kokybiškų programų tęstinumą.

- *Mokyklų vadovams* skatinti mokytojus tobulinti kompetencijas, siekti įgyti aukštesnę kvalifikacinę kategoriją, net jei tai pabrangina ugdymo procesą. *Savivaldybės ir nacionaliniu lygmeniu* užtikrinti, kad lėšų stygius netaptų kvalifikacijos tobulinimo kliūtimi, ypač mažesnėse ar nepalankioje socialinėje ekonominėje ir kultūrinėje aplinkoje veikiančiose mokyklose.

- *Mokyklose* organizuoti pradinio ugdymo mokytojų ir jų klasėse dirbančių dalykų mokytojų pasitarimus ar kitokias bendras veiklas, skirtas aptarti bendrų ugdymo tikslų įgyvendinimą ir padėti dalykų mokytojams geriau suprasti pradinio ugdymo ypatumus.

Mokytojų kompetencijos tobulinamos taikant mentorystę ir tęstinio kompetencijų tobulinimo programas, tačiau mokytojams teikiama ir kitokia pagalba profesinei praktikai tobulinti. Ji organizuojama mokyklose ar kitur. **Ispanijoje** įvairių ugdymo sunkumų patiriantiems pradinio ugdymo mokytojams pagalbą teikia konsultantų komandos. **Lenkijoje** pagalbą kompetencijoms tobulinti teikia vadinamieji metodologijos konsultantai; pagalba teikiama individualių konsultacijų, mokymų darbo vietoje ir kitomis formomis.

Tyrimų duomenimis, palyginti su tradiciniais mokytojų kompetencijų tobulinimo būdais (pavyzdžiui, kursais, seminariais), mokykloje organizuojamas kompetencijų tobulinimasis (pavyzdžiui, mokymasis vieniems iš kitų) labiau padeda pagerinti ugdymą ir mokinių pasiekimus, be to, yra pigesnis. Tokiam mokymuisi gali burtis vienos ar kelių mokyklų mokytojų komandos.

Anglijos mokyklose mokytojai gali atlikti ir dalyko lyderio (ar koordinatoriaus) vaidmenį, t. y. prisiima papildomą atsakomybę ir teikia pagalbą kitiems mokytojams toje ugdymo srityje. Analogišką vaidmenį atlieka ir ugdymo pakopos lyderiai (koordinatoriai). Pradinio ugdymo mokytojai dalyko ar pakopos lyderio funkcijas derina su klasės mokytojo darbu ir jos dažniausiai yra papildomai apmokamos.

Informacijos šaltiniai: *Mokytojo karjera Europoje: galimybės tapti mokytoju, karjeros raida ir parama*. „Eurydice“ ataskaita, 2018; Schleicher, A. *Teaching and Learning International Survey TALIS 2018. Insights and Interpretations*. OECD, 2020; Eurydice¹⁰

- *Mokytojams* tobulinant ugdymo procesą dažniau taikyti metodus, skatinančius aktyvų mokinių mokymąsi, pavyzdžiui, pokalbį, diskusiją klasėje ar grupėje, inscenizavimą, edukacinį žaidimą, tyrinėjimą, projektą ar kt., mokiniams skirti daugiau jų ugdymosi poreikius ir galias atitinkančių individualių ar grupinių užduočių. Būtina daugiau dėmesio skirti mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo kriterijams (mokytojo

nustatytus kriterijus aptarti su mokiniais, pagal galimybes mokinius įtraukti į jų kūrimą), skatinti ir mokytį mokinius įsivertinti savo pažangą ir pasiekimus.

- *Švietimo pagalbos institucijoms* vykdyti veiklas, skirtas rengti ir atnaujinti praktines rekomendacijas, mokymosi medžiagą pradinio ugdymo mokytojams apie veiksmingą šiuolaikinių ugdymo metodų taikymą, mokymo(si) priemonių naudojimą.

Nacionalinio lygmens pagalbos mokytojams tobulinant ugdymo procesą pavyzdžiai:

Nyderlanduose rengiami pasiūlymai dėl ugdymo turinio konkretinimo ir veiklų; šios gairės skirtos mokytojams, bet jos naudingos ir mokiniams, mokymo(si) priemonių kūrėjams, konsultantams, mokyklų inspektoriams ir kt.

Vengrijoje mokyklos skatinamos organizuoti temines savaites (temos pasiūlomos), per kurias gali dalyvauti su tema susijusiose programose, organizuoti įvairias veiklas mokykloje.

Anglijoje vyriausybė finansuoja ir kitaip remia įvairias iniciatyvas, padedančias pradinio ugdymo mokytojams įgyvendinti ugdymo turinį. Pavyzdžiui, matematikos mokymui tobulinti įsteigti matematikos centrai (angl. *math hubs*), jie bendradarbiauja su mokyklomis, skleidžia gerą patirtį, juose dirba matematikos mokymo, ugdymo turinio ekspertai. Mokytojams parengtas darbo krūvio mažinimo priemonių rinkinys (angl. *workload reduction toolkit*), kuriame mokyklų vadovams ir mokytojams pateikta praktinių patarimų ir priemonių, padedančių peržiūrėti ir sumažinti darbo krūvį.

Informacijos šaltinis: Eurydice

- *Savivaldybės ir nacionalinio lygmens švietimo valdymo institucijoms* tęsti ir vykdyti naujas programas, skirtas gerinti mokyklų (pradinių klasių) aprūpinimą šiuolaikinėmis mokymo(si) priemonėmis, ypač priemonėmis, skirtomis mokymuisi tyrinėjant, ir individualiam darbui skirtais kompiuteriais.

- *Mokyklose* sudaryti geresnes sąlygas pradinio ugdymo mokiniams naudotis jiems tinkamomis šiuo-

laikinėmis mokymo(si) priemonėmis, kuriomis paprastai naudojasi aukštesniųjų klasių mokiniai.

- *Mokytojams* turimas IKT ir kitas mokymosi priemonės dažniau naudoti grupiniam ir individualiam mokinių darbui.

Maltoje kiekvienoje pradinio ugdymo klasėje įrengta interaktyvioji lenta, keturi kompiuteriai, spausdintuvas, tinkama mokymo ir mokymosi programinė įranga. Mokytojai aprūpinami asmeniniais nešiojamaisiais kompiuteriais. Daugumoje pradinių mokyklų yra vienas ar daugiau specialia įranga, priemonėmis aprūpintų kabinetų: muzikos, gamtos mokslų, meno, specialiojo ugdymo (su kompiuteriais jutikliniu ekranu ir kitokia įranga) ar kt.

Graikijoje pagalbą gamtos mokslams mokytis mokykloms teikia gamtos mokslų laboratorijų centrai, jie taip pat padeda įrengti pradinio ir vidurinio ugdymo mokyklų laboratorijas.

Italijos mokyklose skaitmenines mokymo(si) priemones mokytojai gali kurti vykstant ugdymo(si) procesui, bendradarbiaudami su kitais klasėje dirbančiais mokytojais ir mokiniais. Mokyklos, norinčios šiomis priemonėmis dalytis su kitomis mokyklomis, savo produktą turi užregistruoti.

Škotijoje įvairios skaitmeninės priemonės visoms mokykloms prieinamos per nacionaliniu lygmeniu sukurtą skaitmeninio mokymosi aplinką *Grow*.

Kad mokyklos turimos mokymo(si) priemonės būtų prieinamos kelių klasių mokiniams, jos gali būti laikomos mokyklos bibliotekoje. Knygomis ir tyrinėti skirtomis priemonėmis mokyklų bibliotekos aprūpintos **Škotijoje**, mokyklų bibliotekų funkcionalumui plėtoti daug dėmesio skiriama **Norvegijoje**.

Pagalbos įvairiais IKT naudojimo klausimais mokyklos gali kreiptis į ekspertinius centrus (**Nyderlandai**). IKT naudojimui pamokose paskatinti lėšų skiriama ne tik priemonėms įsigyti ar mokytojų mokymams, bet ir mokymosi naudojant IKT metodams tirti (**Danija**).

Informacijos šaltinis: *Eurydice*

- *Mokykloms* bendradarbiauti su kitomis mokyklomis dalijantis ugdymo ištekliais ir organizuojant bendras veiklas (pavyzdžiui, mokytojų kompetencijų tobulinimą, mokinių pažintinę kultūrinę veiklą). Sa-

vivaldybės ir nacionalinio lygmens švietimo valdymo institucijoms kurti ir padėti mokykloms įgyvendinti bendradarbiavimo modelius, iniciatyvas.

Anglijoje įgyvendinama mokančių mokyklų centrų (angl. *teaching school hubs*) programa. Ši programa sunkumų patiriančioms mokykloms sudaro sąlygas gauti pagalbą iš mokyklų – regiono lyderių. Mokančių mokyklų centrais gali tapti mokyklos, pasižyminčios gera ugdymo kokybe. Šiems centrams skiriama lėšų trejiems metams, jos panaudojamos teikti pagalbą kitoms regiono mokykloms. Pagalba apima mokytojų kompetencijų tobulinimą, vizitus į mokyklas ir jų konsultavimą.

Informacijos šaltinis: *Eurydice*

Daugiau idėjų dėl mokyklų bendradarbiavimo – švietimo problemos analizė. *Ko negali viena, gali kelios mokyklos*. 2017, gruodis, Nr. 8.

Šaltiniai

1. 2018 metų nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo ataskaita. Nacionalinis egzaminų centras. Vilnius, 2018.
2. European Commission. 2nd Survey of Schools: ICT in Education Objective 1: Benchmark progress in ICT in schools. 2019.
3. Grendstad N. M. Mokyti – tai atrasti. Vilnius, 1996.
4. Kalvaitis A. Mokymo ir mokymosi priemonių naudojimo pamokose praktika ir pokyčiai Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose. Vilnius, 2018.
5. LR švietimo ir mokslo ministro 2007 m. balandžio 2 d. įsakymas Nr. ISAK-587 „Dėl Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
6. LR švietimo ir mokslo ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymas Nr. ISAK-2433 „Dėl Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“.
7. LR švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymas Nr. V-1308 „Dėl Geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo“.
8. LR švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymas Nr. V-1309 „Dėl Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašo patvirtinimo“.
9. Švietimo ir mokslo srities prioritetų „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ ir „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ poveikio vertinimas. Galutinė vertinimo ataskaita. PPMI, 2020.
10. Švietimo kokybę gerinantys modernios pamokos aspektai Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose. Analizė. 2020. Nacionalinė švietimo agentūra. Parengė dr. Albinas Kalvaitis.
11. Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas TIMSS 2015. Ataskaita. Gamtos mokslai. 4 klasė. Nacionalinis egzaminų centras. Vilnius, 2016.
12. Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas TIMSS 2015. Ataskaita. Matematika. 4 klasė. Nacionalinis egzaminų centras. Vilnius, 2016.
13. Tarptautinis skaitymo gebėjimų tyrimas PIRLS 2016. Ataskaita. 4 klasė. Nacionalinis egzaminų centras. Vilnius, 2017.

ŠVIETIMO PROBLEMOS ANALIZĖ – Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių švietimo padalinių specialistams, mokyklos bendruomenei ir plačiajai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Leidiniai skelbiami internete adresais: <https://www.smm.lt/web/lt/teisine-informacija/tyrimai-analizes/leidiniai-svietimo-problemos-analize/naujienos-analizes/>; <https://www.nsa.smm.lt/stebesenos-ir-vertinimo-departmentas/veiklos-sritys/svietimo-politikos-analize/>; <https://www.nsa.smm.lt/infrastrukturos-pletros-departmentas/leidiniai/naujausi/>. Pasiūlymus, pastabas, komentarus prašome siųsti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Strateginių programų skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (ricardas.alisauskas@smm.lt). Autorius, norinčius publikuoti savo parengtas analizes, prašome kreiptis į Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Strateginių programų skyriaus patarėją dr. Ritą Dukynaitę (el. p. rita.dukynaites@smm.lt), tel. (8 5) 2191123).

Analizę parengė **Jolanta Jevsejevienė**, Nacionalinės švietimo agentūros Švietimo politikos analizės skyriaus analitikė.

Konsultavo ir duomenis teikė: **dr. Pranas Gudynas**, Nacionalinės švietimo agentūros Tyrimų skyriaus vedėjas, **Laimutė Jankauskienė**, Švie-

timo, mokslo ir sporto ministerijos Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo skyriaus vedėja, **Liucija Jasiukevičienė**, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo skyriaus vyriausioji specialistė, **dr. Albinas Kalvaitis**, Nacionalinės švietimo agentūros Švietimo politikos analizės skyriaus analitikas, **Rasmūtė Elena Norkūnienė**, Nacionalinės švietimo agentūros Vertinimo skyriaus metodininkė, **dr. Snieguolė Vaičekauskienė**, Nacionalinės švietimo agentūros Vertinimo skyriaus vedėja, **Sandra Valavičiūtė**, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo skyriaus vyriausioji specialistė.

Kokia pradinio ugdymo pamokų kokybė?

Redaktorė **Anželika Tekutienė**
Maketavo **Valdas Daraškevičius**

2020-12-09. Tir. 500 egz.

Išleido Nacionalinės švietimo agentūros Bendrųjų reikalų departamento Aprūpinimo ir leidybos skyrius, Suvalkų g. 1, 03106 Vilnius
Spausdino UAB „INDIGO print“, Piliakalnio g.1, 46223 Kaunas